

ఆటల కిరణము

స్వారాజ్యము

తైత్తిరీయోపనిషత్, శిక్షావల్లి, ఆఱవ అనువాకము.

1. సయ ఏషోన్తర్హదయ ఆకాశః తస్మిన్నయం పురుషో మనోమయః
అమృతో హిరణ్మయః.

తా|| హృదయ కమలమునందు తుది వఱకు ఆకాశమున్నది. ఈ హృదయాకాశమందు మనోమయుడును, జ్యోతిర్మయుడును, మరణ ధర్మములేనివాడును నగు పురుషుండున్నాడు.

2. అంతరేణ తాలుకే య ఏషస్తన ఇవావలంబతే సేంద్రయోనిః
యత్రాసౌ కేశాన్తో వివర్తతే, వ్యపోహ్య శీర్షకపాలే.

తా|| ఈ పురుషుడు పరమాత్మను పొందుటకు కారణమైన మార్గమొకటి యున్నది. అదేదనిన, రెండుదౌడల మధ్య ప్రదేశమును స్తనమువలె నేది ఆశ్రయించి యున్నదో ఎచ్చట పద్మకేశముల తుది దొర్లుచున్నదో, శిరసును కపాలమును విభజించి బయలు వెడలునదేదో అట్టిమార్గమే పరబ్రహ్మ ప్రాప్తికి కారణము.

3. భూరిత్యగ్నౌ ప్రతితిష్ఠతి భువ ఇతి వాయౌ, సువరిత్యాదిత్యే,
మహ ఇతి బ్రహ్మణి.

తా॥ ఇట్టి మార్గమున ప్రయాణము చేయు పురుషుడు భూః అనబడు వ్యాహృతియే స్వరూపముగాగల అగ్నియందు ప్రతిష్ఠింపబడుచున్నాడు. భువః అను వ్యాహృతియే స్వరూపముగాగల సూర్యునందు ప్రతిష్ఠింపబడుచున్నాడు. పిమ్మట మహాః అనబడు వ్యాహృత్యాత్మకు బ్రహ్మమునందు ప్రతిష్ఠితుడగును.

4. ఆప్నోతి స్వారాజ్యమ్ ఆప్నోతి మనసస్సతిమ్ వాక్సతిశ్చక్షుష్యతిః శ్రోత్రపతీర్విజ్ఞానవతిః.

తా॥ ఇట్లు ప్రతిష్ఠపొందిన పురుషుడు స్వారాజ్యమును పొందుచున్నాడు. ఆ స్వారాజ్యము లభించినచో, మనసుయొక్కయు, వాక్కులయొక్కయు, నేత్రముల యొక్కయు, శ్రోత్రములయొక్కయు, విజ్ఞానము యొక్కయు నాధిపత్యము లభించును. ఇట్టి యాధిపత్యము గలవాడే స్వారాజ్యమును పొందినవాడు.

5. ఏతత్తతో భవతి ఆకాశ శరీరం బ్రహ్మ, సత్యాత్మ ప్రాణారామం మన ఆనందమ్ శాంతి సమృద్ధమమృతమ్ ఇది ప్రాచీన యోగ్యోపాస్య.

తా॥ స్వారాజ్యమును సంపాదించిన పిదప నిదియగుచున్నాడు. ఏదనగా ఆకాశమువలె స్థూలశరీరముండియు లేనిదానివలె సూక్ష్మమగుచున్నది. శాశ్వత ఆత్మయే తానగుచున్నాడు. ప్రాణవాయువుతో సుఖముగ క్రీడించును. ఆనందమును పొందిన మనస్సుగలవాడగును. సమృద్ధమైన శాంతిని బొందును. తుదకు మరణధర్మమే లేనట్టి బ్రహ్మమే తానగుచున్నాడు. కనుక ఓ ప్రాచీనయోగ్యుడా దీనిని ఉపాసింపుము. ఇట్లు తైత్తిరీయోపనిషత్ శిక్షావల్లిలో ఆఱవ అనువాకముననున్నది. దీని వివరణమును ప్రతి జిజ్ఞాసువు తెలిసికొని, ఇట్లే ప్రవర్తించి స్వారాజ్యమును సంపాదించుకొన వలయును.

గురుశిష్యులు :-

ఈ స్వారాజ్యమును పొందెడు ఉపాయమును, మహాచమస్యుడను గురువు ప్రాచీన యోగ్యుడగు శిష్యునకు ఉపదేశించెను.

మహాచమస్యుడు :-

చమసమనగా సోమపానము కొఱకుంచబడిన పాత్ర. ఇట్టి యజ్ఞపాత్ర గలవాడు చమసుడు. మహత్ అనగా గౌరవించతగినదని అర్థము. మహాచమసమనగా గౌరవింపదగిన యజ్ఞపాత్ర, ఇట్టిపాత్ర గలవాడు మహాచమసుడు, మహాచమసునుండి పుట్టిన వాడు మహాచమస్యుడు.

యజ్ఞపాత్రయగు చమసము - వాక్కు :-

అమృతమును పుట్టించునది సోమము యజ్ఞసమగా పూజించుట యజ్ఞమున సోమమును తడుపుదురు. కనుకనే యజ్ఞమునకు సవమనియు పేరుగలదు. సోమమనగా నేదియో, యజ్ఞమనగానేమో విశదముగా తెలియుటకై తైత్తిరీయోపనిషత్ నారాయణ ప్రశ్నము, ఏనుబదియవ అనువాకము చదువవలయును. ఆ విషయమును వివరించెదను.

అంతర్యాగము

బ్రహ్మసాక్షాత్కారము పొందెడు జీవన్ముక్తుని యజ్ఞమునకు ప్రత్యగాత్మయే యజమానుడు తనయందున్న దేవునకు ప్రత్యగాత్మయని పేరు. శ్రద్ధయే భార్య, శరీరమే ఇధ్మము. ఇధ్మమనగా సమిధ అనగా అగ్నిగుండమున వేయు కట్టెలు మొదలగునవి సమిధలు. ఇంధే అగ్నిరనేన ఇంధనం. అనేన = దీనిచేత, అగ్నిః = అగ్ని, ఇంధే = ప్రకాశించును దీనిచేత అగ్ని ప్రకాశించును గనుక ఇంధన మనియు, ఇధ్మమనియుపేరు.

హృదయము వేది, వేదియన యజ్ఞముకొరకు చదరముగా నలంకరింప బడిన భూమి, వెండ్రుకలు, దర్భలు, దర్భ అనగా గలుగు శిఖయే వేదము. కామము - నెయ్యి, కోపము-పశువు, తపస్సు-అగ్ని బహిరంత రింద్రియములు ప్రశాంతముగ నుండుటే దక్షిణ, వాక్కు హేత, హేత అనగా హేమముచేయువాడు. ఋగ్వేదము నెఱింగినవానికి హేత అనిపేరు. ప్రాణము ఉద్ధాత. దేవతలను గట్టిగా స్తోత్రముచేయు సామవేదము నెఱింగిన వాడు ఉద్ధాత. నేత్రము అధ్వర్యుడు, యజుర్వేదము నెఱింగిన వాడధ్వర్యుడు. శ్రోత్రమగ్నీధ్రుడు. అగ్నీధ్రుడన అగ్నిని ప్రకాశింపజేయువాడు.

ఎంతకాలము బ్రహ్మనిష్ఠ ధరింపబడునో అదియే దీక్ష, దేనిని భుజించునో అదియేహవిసు. హవిసనగా అగ్నియందు వ్రేల్చునవి. ఏది త్రాగుచున్నాడో అదియే సోమపానము. ఏది క్రీడింపబడుచున్నదో అది ఉపనదిష్టులు. ఉపన దిష్టులనగా యజ్ఞమునందు ప్రోక్షించి హింసించుటకు తగిన పశువులు మొదలైనవి. ఏది సంచరించుట, కూర్చుండుట, లేచుట గలదో అదే ప్రవర్గ్యము. ప్రవర్గ్యమనగా యాగముజేయు పద్ధతి. వాక్కే ఆహవనీయాగ్ని, ఆహవనీయాగ్ని అనగా ఆహుతి చేయుటకు దగిన అగ్ని పలుకుటయే ఆహుతి. బ్రహ్మనిష్ఠుడు తన విజ్ఞానమునే హేమము చేయు చున్నాడు.

బ్రహ్మయజ్ఞము

గురువు చెప్పిన మౌనవ్యాఖ్యయందు నిల్చినప్పుడు సంకల్పములును, శ్వాసయు నిలిచిపోవును. అట్టి సమయమున నానందముగ నుండును. ఈ బ్రహ్మనందము ననుభవించువాడు జీవన్ముక్తుడు. అందఱును జీవన్ముక్తి సుఖము ననుభవింపవచ్చును. ఇదే దేవతార్చన. ఇదే బ్రహ్మయజ్ఞము. ఇదే ఆత్మపూజ. యోగనిద్ర మోక్షము అనియు దీనికి పేర్లుగలవు.

బ్రహ్మయజ్ఞమునకు ప్రత్యగాత్మయే యజమానుడు. భార్యలేనివాడు యజ్ఞకర్తగా నుండుటకు నర్హుడుకాడు. అట్లే శ్రద్ధలేనివాడును బ్రహ్మయజ్ఞము నకు అర్హుడుగానేరడు. కాబట్టి శ్రద్ధయే భార్య. బ్రహ్మనిష్ఠయందీ స్థూల శరీరమే యుండియు లేనిదానివలె నుండును. కనుక స్థూలశరీరమే ఇంద్రునిము. లోకమున స్థూలశరీరమునకు కట్టె అని చెప్పుకొనెదరు, కాబట్టి స్థూలశరీరమే యిధ్మము.

హృదయము - మనస్సు

హ్రీయతే విషయై రితి హృదయం, విషయైః = విషయములచేత హ్రీయతే = హరింపబడునది. విషయములచేత హరింపబడునది హృదయము.

తే॥ దంతములు జిహ్వకుత్తుక తాలు తలము

కంఠనాళంబు హృదయం బగణ్యచరిత ।

మరియు లోపల నెచటికి మనసు మెలఁగె

దాఁ గదలప్పక యచటన యాఁగవలయు ॥

(భార.అశ్వ.ప్ర. 216వద్య)

దంతములు, నాలుక, కుత్తుక, దౌడలు, కంఠనాక్షము ఇవి యన్నియు కలిసియే హృదయము. అనగా స్వరపేటిక మొదలు పెదవుల వఱకుగల బయలే హృదయాకాశము. ఇదే హృదయము ఈ హృదయమున మనస్సు సంచరించు చున్నదనియు, నెచ్చటెచ్చట మనస్సు చరించునో అచ్చటచ్చటనే నిల్పవలయుననియు అర్థమేర్పడుచున్నది. “వాజ్ఞే మనసి ప్రతిష్ఠితాం - మనసే వాచి ప్రతిష్ఠితాం” అని శ్రుతి.

మనస్సురెండు విధములు

జంగమ మనస్సనియు, స్థావర మనస్సనియు రెండువిధములు. ఈ విషయము భారతములో అశ్వమేధపర్వము రెండవ ఆశ్వాసమున నిరువదియవ పాదముననున్నది. వాక్కువలన వెలువడునట్టి యక్షరములు. మంత్రములు, స్వరము నివి జంగమ మనస్సు. లోపలనే సంకల్పములను జేసికొనుచుండునది స్థావర మనస్సు.

సంకల్పములు - మాటలు

సూక్ష్మముగ సంకల్పించుకొను సమయమున ఉపజిహ్వా యనగా కొండనాలుక చలించుచుండును. గొణగుకొను చుంటిమేని చిఱునాలుక, నాలుక చలించును. మాటలను బయటకు వెడలించునప్పుడు జిహ్వాప జిహ్వాలు, పెదవులు చలించును. మనస్సును ఉదాన వాయువును కలిసికొని వాక్కును వెలార్చుననియు, ఈ వెలార్చుటచేతనే మాటలు గలుగుచున్న వనియు అశ్వమేధ పర్వమున నున్నది. ఈ విషయములనుబట్టి చూడగా సూక్ష్మమైన మాటలే సంకల్పములు. స్థూలసంకల్పములే మాటలు నని తెలియు చున్నందున హృదయము వాక్కునందే యున్నదనియు హృదయమునందు మనస్సుచరించు చున్నదనియు గోచరమగుచున్నది.

బ్రహ్మవ్రాత

కొననాలుక క్రిందయొక యుమ్మినీటి గుంతయున్నది. ఈ గుంతయే బ్రహ్మదేవుని మసిబుడ్డి. ఈ గుంతలోని ఉమ్మినీరే మసి. నాలుకయే కాగితము. కొండనాలుకయే లేఖని. మన మెప్పుడును ఏదైన నొకటి యనుకొనుచునే యుందుము. ఈ అనుకొనుటయే సంకల్పము, ఈ సంకల్పములే బ్రహ్మవ్రాత. మసి యెప్పుడు ముగిసిపోవునో అప్పుడే బ్రహ్మవ్రాత ముగియును. అనగా ఉమ్మినీరింకిపోయినచో మరణింతుము. ఇదే బ్రహ్మవ్రాత.

గురువు బ్రహ్మరాతను చెబుచును

బ్రహ్మరాతను జెఱచి స్వంత వ్రాత వ్రాయువాడు గురువని పెద్దలు చెప్పుదురు. ఎట్లనగా బ్రహ్మవ్రాత సంకల్పములని చెప్పితిని గదా! స్థూల సంకల్పములే మాటలు కనుక మాటలు విడిచినచో సంకల్పములను విడిచినట్లగును. కనుకనే వేమనయోగి యిట్లు చెప్పెను.

అ॥ మాటలుడుగకున్న మంత్రంబు దొరకదు
మంత్రముడుగకున్న మనసు నిలవదు ।
మనసు నిలువకున్న మఱిముక్తి లేదయా
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ ॥

మాటలు విడుచుటే మంత్రము. ఇట్టైనచో పంచాక్షరీ, అష్టాక్షరీ మొదలగు మంత్రములన్నియు మాటలేగదా. ఈ మంత్రములన్నియు ముక్తిని ఇయ్యలేవనియు స్పష్టము.

మాటలన్నియు శ్వాస వాగ్ద్వారమున వచ్చుటచే నేర్పడుచున్నవి. కనుక శ్వాసయే మంత్రము. ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసలే వేదంబులని భాగవతమునందు గూడ నున్నది. ఈ శ్వాసకే అజపానామ గాయత్రీ మహామంత్రమని పేరుగలదు. ఈ అజపానామ గాయత్రి సూక్ష్మమునెరిగి నిల్చినచో సంకల్పము లణగిపోవును. నిస్సంకల్పమే బ్రహ్మవ్రాతనుజెఱచుట. సంకల్పరహితమగు నట్టి సూక్ష్మమును దెలుపునతడు గురునాథుడు. కనుకనే శ్రీ గురుదేవుడు బ్రహ్మవ్రాతను జెఱచునని యార్జునులు చెప్పుచున్నారు.

బ్రహ్మనిష్ఠలోనిలుచు విధము

కుడిపాదము యెడమతొడపై వేసుకొనుము. ఎడమ పాదమును కుడి తొడపై నుంచుకొనుము. దీనికే పద్మాసనమని పేరు. ఇది చేతకానివారు ఒక పాదమును తొడపై వేసుకొని మరియొక పాదమును ఒక తొడక్రింద యుంచుకొనినను సరియే. దీనికి వీరాసనమని పేరు. పిదప శరీరమును సమముగా నుంచుకొనవలయును. పెదవులను, నాలుకకొనను, చిరు నాలుకను ఈ మూటిని గదలింపక నిశ్చలముగ నుంచవలెను. శ్వాస స్వయముగ నాడుచుండగా సూక్ష్మదృష్టితో నూరక చూచుచుండవలయును. శ్వాసను విడుచుటగాని బిగబట్టుటగాని మనము చేయగూడదు. కనుకనే

తే॥ ముక్కు బిగబట్టకేగాలి మూటఁగట్టి
పట్టపనలేని పెనుబయల్ ప్రాకనేర్చి ।
అద్భుతానందమును బొందునతఁడు యోగి
నవ్యతరభోగి శ్రీ సదానందయోగి ॥

అని యార్జ వచనమున్నది.

శ్వాసను ఉంచు పద్ధతి

శ్వాసను స్వయముగా నాడనియ్యవలెను. అది యాడుచుండగా నూరక దానివైపు జూచుచున్నచో నిలిచిపోవును. సూక్ష్మమై కొంతసేపటికి కేవలము చిన్నగా నాడుచుండును. అదియు కొంతసేపటికి నిలిచిపోవును. శ్వాస నిలుచుకొలదియును మనస్సు బ్రహ్మకారమగుచుండును. ఇదే పెనుబయల్ ప్రాకనేర్చుట. ఇట్లుండగా ఆనంద మతిశయించును. ఇట్టి యానందమును బొందువాడే యోగి.

కాలాగ్ని :- ప్రతి జీవుని యాయువంతయును కాలాగ్నిచే దగ్ధమగు చున్నది. ఇట్లుండియు నెవడును గుర్తించుటలేదు. ఇది చాలా మూఢత్వము. ఈ కాలాగ్నికి సంకల్పములే కట్టెలు. సంకల్పించినచో శ్వాస అనబడు శ్వాసయే పొగ. పలుకులే యగ్ని జ్వాలలు. విసునట్టి శ్రోత్రేంద్రియమే యుష్ణము. చూపులే మిణుగురులు. కట్టెలను వేయకున్నచో పొగయుండదు కొంతసేపటికి జ్వాలలు పోవును. మిణుగురులు నశించును. ఉష్ణముకూడ క్రమముగా నశించును.

మృత్యువును గెల్చుట

బ్రహ్మనిష్ఠయందు నిలువగా సంకల్పముల స్థానములగు పెదవులు జిహ్వాపజిహ్వాలు కొంతసేపటికి నిశ్చలములగును. సంకల్పములు తగ్గగా శ్వాసయుతగ్గను. శ్వాసతగ్గిన వెంటనే ప్రపంచమును జూచునట్టియాశ యణగి నేత్రములను దెఱచుటకు నిష్ఠముండదు. కొంతసేపటికి మాటలాడుట యందును నిష్ఠముండదు. జ్వాలలే పలుకులు గనుక పలుకులణగినచో జ్వాలలు అణగినట్లగును. మరికొంతసేపటికి నితరులు తనవద్ద మాట

లాడినను వినబడదు. ఇప్పుటి కుష్టమణిగి నట్లగును. వినబడినను నెచ్చటనో మాటలాడినట్లుండును. కొంతసేపటికి బొత్తిగా వినబడదు. ఇట్టి స్థితిలో గాలాగ్నియొక్క వేడిమికూడ అణగినదని తెలియవలెను.

కాలాగ్ని ఇట్లు లోకమును ధ్వంసము చేయుచున్నది. గురుకృపకు ప్రాత్రులమై కాలాగ్ని యనబడు మృత్యువునుగెల్చి అమృత స్వరూపమగు మోక్షము నొందుటే మానవుని జీవితము సఫలీకృతము లేనిచో ధన్యుడు కాజాలదు.

చిన్మూర్త

బ్రహ్మనిష్ఠలో కూర్చున్నప్పుడు చిన్మూర్తధారిగా నుండవలెను. చిటికెన వ్రేలు స్థూలశరీర సంజ్ఞ. ఉంగరపువ్రేలు సూక్ష్మశరీర సంజ్ఞ. నడిమివ్రేలు కారణశరీర సంజ్ఞ. ఈ మూడును గలిసి దేహము కనుక ఈ మూడువ్రేళ్ళను కలిపి చాచి పెట్టవలెను. చూపుడు వ్రేలు జీవుడు. బొటనవ్రేలు ప్రత్యగాత్మ. తనలోని దేవుని స్వరూపమునకు ప్రత్యగాత్మయనిపేరు. చూపుడు వ్రేలిని బొటనవ్రేలితో చేర్చవలెను. దీనియర్థమేమనగా దేహమును తొలగ ద్రోచినచో జీవుడు దేవునిలో నైక్యమగుచున్నాడని తెలియుము. ఇట్టి చిన్మూర్తను రెండు మోకాళ్ళపై రెండు చేతులతోను బట్టి వెలికిలగా నుంచవలెను.

హృదయమే వేది

బ్రహ్మనిష్ఠా సమయమున నిర్మలముగ నుంచిన వాక్నే హృదయము. అని యిన్ని విషయములను విశదీకరించుటవలన అర్థమైనది.

వెంట్రుకలే దర్భలు

దృణాతి కరాదిక మితిదర్భః. దృవిదారణే. కరాదికం = చేతులు మొదలగు వానిని, దృణాతి = చీల్చునది. చేతులు మొదలగు వానిని చీల్చునది

దర్భ. బ్రహ్మయజ్ఞము నందలి దర్భయేదనగా హృదయమును చీల్చునది దర్భ. ఇదే హృదయమందలి వెంట్రుకలు.

హృదయాకాశ దర్భ

హృదయమును చీల్చివేసినట్లు ఒక్కొక్క అక్షరము బయటకు వెడలుచున్నది గదా! “ట” అని పలికినపుడు నాలుకకొన యెచ్చట నొత్తుచున్నది? ఇట్లే ప్రతి అక్షరమునకును నొక్కొక్క స్థలమున్నది. ఈ స్థానములే దర్భలు. హృదయ కమలముయొక్క కేశములు హృదయము నుండి బయటకు వెడలుచున్నందున వెంట్రుకవలె పెరిగినవని చెప్పవలెను.

అక్షర స్థలములు

- 1) అఆకఖగఘజహః ఇవి కంఠమునబుట్టును. ఆకాశస్థానము.
- 2) ఇఈచఛజరుఞ య, శ ఇవి దౌడలందు బుట్టును. వాయుస్థానము.
- 3) ఋబూటరడణణర,ష ఇవి మూర్ధమున బుట్టును. అగ్నిస్థానము.
- 4) లులూతథాదధనలస ఇవి దంతములందు బుట్టును. జలస్థానము.
- 5) ఉఊపఫబభమ ఇవి పెదవులందుబుట్టును. పృథ్వీస్థానం. ఇట్టి అక్షరస్థానములే దర్భలు.

శిఖయే వేదము. శిఖయనగా నిదియొక యజ్ఞములోని భాగము. వేదమే శిఖయై యున్నది. వేదమనగా శబ్దజాలమే, శబ్దబ్రహ్మమే వేదము.

కామదహనము

కామమే నెయ్యి. నేతిని ఎట్లగ్నిలో వ్రేల్చెదమో బ్రహ్మనిష్ఠలో కామమును

కాల్చివేయవలెను. అనగా బ్రహ్మనిష్ఠలో ఎక్కువగా నిలిచితిమేని కామము నశించును. లేనిచో కామము నశింపదు. వాక్యే బ్రహ్మకు కామదోహిని యని అశ్వమేధ పర్వమున చెప్పబడినది. బ్రహ్మానందమును పొందినచో కామము నశించును. ఇదే కామదహనము.

పశుసంహారము

కోపమే పశువు. ఈ కోపమును సంహారము చేయవలెనుగాని, కేవల పశుసంహారము చేయరాదు. పశువును సంహరించి యజ్ఞము చేసినను మోక్షములేదని శాంతిపర్వముననున్నది. కోపమును సంహరించెడు యజ్ఞమే బ్రహ్మయజ్ఞము. కోపమును సంహరించుటకు తపస్సే అగ్ని. బాహ్యేంద్రియములను, అంతరింద్రియములను వృత్తులనుండి మఱలించి బ్రహ్మానందమున లీనము చేయుటయే దక్షిణ. ఈ దక్షిణతో దేవుడు తృప్తినొందునేగానీ కేవల ధనముచే దేవుడు తృప్తినొందడు.

ఋత్విజులు

హోమముచేయువాడు హోత. సర్వమును హోమముజేయునది వాక్యే గనుక యీ వాక్యే హోత.

ప్రాణము ఉద్ధాత

బ్రహ్మదేవుడు వాక్కుకంటె మనస్సే ఎక్కువయని చెప్పినందున వాక్కు మూర్ఖపోయెను. ఇట్లు కొరతపడిన వాక్కును ప్రాణవాయువు పూర్తిచేసి తృప్తిపరచెను. (అశ్వమేధపర్వము ద్వితీయ అశ్వాసము. ప. 23.)

క॥ ప్రాణాపానంబులయెడ

వాణినిలుచుఁ గానఁ బ్రాణవాయు వొదవితత్ ।

క్షీణత్వ ముడిపె నది గీ

ర్యాణజ్యేష్ఠ ప్రభావవాసిత యగుటన్ ॥

ప్రాణాపానవాయువులందు వాక్కునిలుచును గనుక ప్రాణవాయువు పుట్టి వాక్కుయొక్క తక్కువదనమును బోగొట్టెను. కనుక ప్రాణవాయువు గూడ బ్రహ్మతో సమానమైన ప్రభావము గలదియని చెప్పబడెను. కనుక ప్రాణము ఉద్ధాత. గట్టిగా శబ్దించవలెననిన ప్రాణముయొక్క సహాయము వాక్కునకు గావలెను.

నేత్రము అధ్వర్యుడు

యజుర్వేదమును నడపువాడధ్వర్యుడు. యజుర్వేదమనగా పూజ. బాహ్య పూజలన్నియు నేత్రానందమును గలిగించును. ఇయాత్మపూజ జేయుటకు జ్ఞాన నేత్రము ముఖ్యము. జ్ఞాన నేత్రమే అధ్వర్యుడు.

శ్రోత్రము - అగ్నిధ్రుడు

శ్రోత్రముచే శ్రవణమును జేయకున్నచో జ్ఞానాగ్ని గలుగనేరదు. అగ్నిని ప్రకాశింపజేయువాడు అగ్నిధ్రుడు. జ్ఞానాగ్నిని ప్రకాశింపజేయు శ్రోత్రేంద్రియమే యాత్మపూజ కగ్నిధ్రుడు.

చీక్ఛాదులు

బ్రహ్మమునందు లీనమగుదాక పట్టుదలతో బ్రహ్మవలోకనము జేయుటే దీక్ష. బ్రహ్మనిష్ఠుడు పుణ్యపాపములను ధ్వంసము జేసుకొనుచున్నందున నివియే యాతనికి భోజనము. బ్రహ్మనంద రసమును త్రాగుచున్నందున

నిదియే సోమపానము. మనోవాసనలు నశించుచున్నవి గనుక యివియే యుపసదిష్టులు. మనో వాసనలే క్రీడలు. ఈ క్రీడలను నశింపజేయవలెను.

బ్రహ్మవిదుని ప్రవర్ణము

బ్రహ్మనుసంధాన సమయమున నెక్కడికో మనస్సు పోవును దానిని త్రిప్పుటకై యత్నము చేయవలెను. బ్రహ్మమునందు లీనము చేయించవలెను. మనోసంచారమే తన సంచారము. త్రిప్పునట్టి ప్రయత్నమే లేచుట. లీనము చేయుటయే కూర్చుండుట. ఇదే ప్రవర్ణము.

ఆహుతి మొదలైనవి

సర్వమును హరించు బ్రహ్మగ్ని వాక్కునందున్నందున వాక్కే ఆహవ నీయాగ్ని. ఇచ్చట సర్వ సంకల్పములు దగ్ధమగును. ఇట్టి దగ్ధమును బ్రహ్మనిష్ఠుడు చేయును. కొంతసేపటికి బ్రహ్మవిదునకు మాటలాడుట యందును నిష్ఠముండదు. ఇట్టి పలుకులే ఆహుతియైనవి. విజ్ఞానముగూడ బ్రహ్మానందనములో మునిగిపోయినందున విజ్ఞానమే హోమమయ్యెను. ఈ సర్వజ్ఞత్వమే సత్రయాగము.

సర్వజ్ఞత్వము

“ఏక విజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞానం భవతి” అని ముండకోపనిషత్తు నందున్నది. అనగా ఒక్క బ్రహ్మమును చక్కగా నెఱింగిన సర్వమును తెలిసికొనుట యగును. బ్రహ్మనిష్ఠుడు కేవల జ్ఞానముచేగాక అనుభవముచేతగూడ బ్రహ్మము నెఱింగి బ్రహ్మమే తానగును. ఇట్లు బ్రహ్మమే తానగుటయే సర్వజ్ఞత్వము. సత్రయాగము. బ్రహ్మైక్యమే అవబృథస్నానము. ఇట్లు సర్వమునశించి బ్రహ్మానంద స్వరూపుడై బ్రహ్మమే తానగుటవఱకు శ్రద్ధను విడువరాదు.

దేవతార్చన

ఇట్టి ఆత్మపూజయే దేవతార్చన. ప్రతిమానవుడును ఏవిధమైన ద్రవ్యము గాని, క్రియలుగాని అవసరములేనట్టి నిజమైన దేవపూజచేసి బ్రహ్మనందమును బొందుటకు యత్నింపవలెను. ఈ దేవతార్చన చేయనివానికి అజ్ఞాని యనిపేరు. ఇంతకంటే దేవుని పూజ వేరైనది లేదు. వేఱుగ నున్నదనుట భ్రమ. భ్రాంతిరహితము జేయునట్టి సత్యమైన దేవతార్చన యిదియే.

చమసమే ఆపాస్థానము

ఇట్టి బ్రహ్మనందరసమనెడు సోమపానము వాక్కునందే యున్నందున ఈ వాక్కు చమసము. ఇట్టి బ్రహ్మయజ్ఞమును జేసినవాడే మహాచమస్యుడు. ఇట్టి యనుభవములేనివాడు గురువు కాజాలడు.

ప్రాచీన యోగ్యుడు

ప్రాగంచతీతి ప్రాచీనం, ప్రాక్ = ముందుగా, అంచతి = పూజించునది, ప్రాచీన యోగ్యుడనగా ముందుగా గౌరవింపదగినవాడు అనగా శ్రద్ధగావిని ఇదే దేవుడని తెలుసుకొనిన వాడును, దేవునిలో జేరుటను దెలిసికొనవలెనని యిచ్చ యెక్కువగా గలవాడు ప్రాచీన యోగ్యుడు. ఇట్టివానికి బ్రహ్మోపదేశము జేసినచో బాగుండును. లేనిచో ననగా ఇతరులకు తెల్పినచో కనుగొనలేదు. ఇట్టి శిష్యునకు ఈ దిగువ రహస్యమును తెల్పుచున్నాడు.

హృదయాకాశము, ప్రాదేశమాత్రపురుషుడు

హృదయమనగా వాక్కు, అసమంతాత్మాశంతే బుధ్యాదయః అత్రేత్యాకాశం. అత్ర = ఇచ్చట, అసమంతాత్ = అంతటను, బుధ్యాదయః = బుద్ధి మొదలైనవి, కాశంతే = ప్రకాశించుచున్నవి, ఇతి = కనుక ఆకాశం

వాక్కునందున్న బయలే హృదయాకాశము. ఈ హృదయాకాశమునందే బుద్ధి మొదలైనవి ప్రకాశించుచున్నవి.

మనస్సు, బుద్ధి, జీవుడు, ఈశ్వరుడు, ప్రత్యగాత్మ యియ్యెదును వాక్కు నందే యున్నట్లు గురువులు శిష్యులకు రహస్యమును విశదముగ బోధింతురు. పెదవులు మొదలు ఉదానవాయుస్థానము వఱకు అనగా కంఠమువఱకు నెవరెవరి జుత్తిలియెంత పరిమాణముండునో యంతకొలత కలిగి యుండును. ప్రాదేశమనగా జుత్తిలి. ఇచ్చటనున్న జీవునకు ప్రాదేశమాత్ర పురుషుడని పేరున్నది. సంకల్పములే మనస్సుగనుకను, సంకల్పములకు హృదయమే స్థానము గనుకను, ఈ పురుషుడు మనోమయుడు. ఈ జీవుడు మరణించువాడు కాదు గనుక అమృత స్వరూపి. ఇంతేగాక బ్రహ్మానంద మనెడు అమృతమును అనుభవించువాడు గనుక అమృత స్వరూపి. ఈ పురుషుడే జీవుడు. మహాకారణము. ఈ జీవుడు తెలివిగనుక జడములగు స్థూల సూక్ష్మ కారణములు గూడ చైతన్యములా యేమి? అనుటకు తగినంత స్థితిలోనున్నవి. కనుక జీవుడు జ్యోతి స్వరూపుడు. అనగా ప్రకాశమనబడు జ్ఞానస్వరూపి. ఇట్టి జీవుడనబడు పురుషుడున్నాడు.

బ్రహ్మనిష్ఠలోని మార్పులు

బ్రహ్మానుసంధానమును చేయునప్పుడు మొదట భూః అను వ్యాహృతియే స్వరూపమగు అగ్నియందు ప్రతిష్ఠింతుడగును. ఎట్లనగా బ్రహ్మనిష్ఠయందున్న కొంతసేపటికి నొకవిధమైన యుష్ణముగలుగును. ఇయ్యుష్ణమే జ్యోతి. ఇదే భూః అను వ్యాహృతి. ఇయ్యుష్ణమునకు బ్రహ్మతేజమని పేరు.

ఇట్టి యుష్ణము గలిగిన తరువాత శ్వాసయు నిలిచిపోవును. అప్పుడు భువః అను వ్యాహృతిని సంపాదించిన వాడగును. వాయుచలన ముడిగిన పిమ్మట దేవుని స్వరూపము ఏ మఱుగులేకుండ నానంద స్వరూపమున

గోచరించును. ఇట్లు గోచరించినచో సూర్యునందు ప్రతిష్ఠింపబడినట్లగు చున్నది. సువః అనబడు వ్యాహృతిని పొందినవాడగును. ఇట్టి జ్ఞానమే సూర్యుడు. బ్రహ్మానందమును కనబరచు జ్ఞానసూర్యునకు తరువాత తన్ను తాను మఱచి బ్రహ్మమునందు లీనమగుచున్నాడు. అనగా బ్రహ్మమే తానగుచున్నాడు. ఇప్పుడు మహాః అను వ్యాహృతి స్వరూపుడైనవాడు. ఇట్టి ప్రతిష్ఠను పొందినవాడు దేవుడే యగుచున్నాడు. ఇదే ప్రాణప్రతిష్ఠ. ఇట్టి ప్రతిష్ఠచేయుటకే గురువు కావలెను.

మనోరాజ్యము - విషయములను ధ్యానించుటవలన సంగము పుట్టును. సంగము వలన కోరిక పుట్టును. కోరిక వలన క్రోధము పుట్టును. కోపము వలన మోహము పుట్టును. అజ్ఞానమువలన స్మృతి నాశనమగును. జ్ఞాననాశము వలన బుద్ధిబలము నశించును. బుద్ధిబలము నశించుటవలన అనగా మనోచాంచల్యము వలన బొత్తిగా చెడిపోవుచున్నాడు. ఇట్లు క్రమ క్రమముగా చెడిపోవుటయే మనోరాజ్యము.

స్వారాజ్యము

మనోరాజ్యమును గెల్చుటకు స్వారాజ్యమును బొందవలెను. స్వారాజ్యమును బొందకున్నచో మనోరాజ్యమును గెలువనేరము. కనుక గురువులు తమ్మునాశ్రయించిన ప్రతిశిష్యునకును త్వరలో బోధించి దేవుని స్వరూపమును దెలిపి బ్రహ్మానందరూప స్వారాజ్యమును బొందు నుపాయమును జెప్పవలయును.

వ్యాహృతుల స్వరూపమైన ప్రతిష్ఠనుబొందిన పిదప పురుషుడు స్వారాజ్యమును పొందుచున్నాడు, స్వారాజ్యము లభించిన వెంటనే సర్వాధిపత్యము లభించును. ఎట్లనగా, మనోరాజ్యాధికారియగు మనస్సుపై

అధిపతిత్వము లభించును. ఇదే మనోజయము. సంకల్పములు పిదప నశించుచున్నవి. సూక్ష్మములైన పలుకులే సంకల్పములు. స్థూల సంకల్పములే పలుకులు. మనస్సెప్పుడు పురుషునకు లోబడెనో, పలుకులును అప్పుడే లోబడును. అనగా బ్రహ్మనిష్ఠునకు మాటాడ బుద్ధియుబుట్టదు. జ్ఞాన నేత్రమును శిష్యులకు నొసగునట్టి శక్తియు లభించుచున్నది. సర్వ మానవులకును కన్నునిచ్చుచున్నాడు. కనుక జ్ఞాన నేత్రాధిపతియగును. తన కన్నులకును అధిపతియగును. ఎట్లనగా కన్నులతో స్థూలప్రపంచమును చూచుటకు బొత్తిగా నిష్టముండదు. ఇదికూడ నేత్రాధిపత్యమేయని గ్రహింప వలెను.

బ్రహ్మానందమనబడు స్వారాజ్యమును బొందినవానికి ఇక వినతగిన దేదియులేదు కనుక అతనిని తన చెవి యెచ్చటికిని నీడ్చుకొని పోలేదు. తన యాజ్ఞలో చెవులుండును. ఇదే శ్రోత్రాధిపత్యము. బ్రహ్మజ్ఞానముతో సర్వవిజ్ఞానము సంపూర్ణమగును. ఇట్టి బ్రహ్మమే తానైనందున విజ్ఞానాధి పత్యము లభించినది.

బ్రహ్మానందానుభవము

స్వారాజ్యమనబడు బ్రహ్మానంద స్వరూపుడైన పిమ్మట తన్నుతాను మఱచి దేవుడే తానగుచున్నాడు. అప్పుడా పురుషుని స్వరూపమిట్లుండును. ఆకాశ శరీరము గలిగియుండును. ఆకాశమువంటి నడుము అని కావ్యము లలో స్త్రీ వర్ణనము చేయుదురు. అనగా ఉన్నదో లేదో అని సందేహింపదగిన చిన్నని నడుము అనుట. అట్లే జ్ఞానికి బ్రహ్మనిష్ఠ కుదిరినందుకు గుర్తేమనగా శరీరమున్నదో లేదో అనునట్లుండును. శాశ్వతమైనట్టి సత్యస్వరూపియైన ఆత్మయే తానగుచున్నాడు. ప్రాణవాయువు కేవల సూక్ష్మముగ నాడి యాడి నశించును. కనుక అట్లు సూక్ష్మమైన ప్రాణ వాయువుతో సుఖముగ క్రీడించు చుండును. ఆనందస్వరూపమగు మనస్సు గలిగియుండును. మనస్సు

కుక్కవంటిది. ఆకలిగొన్న కుక్క బహుచంచలముగ నుండును. ఆహారమును కడుపార భుజించిన కుక్క హాయిగా నిద్రించును. అట్లే కామమునందుబడిన మనస్సు చంచలముతో నుండును. బ్రహ్మానందమును అనుభవించునట్టి మనస్సు హాయిగా సుఖముగా నుండును.

బ్రహ్మాండ్రియములును, అంతరింద్రియములును బ్రహ్మానందమున మునిగినందున ఇంద్రియచలనములేక బ్రహ్మనిష్ఠాన్విత పురుషునకు దండిగా శాంతి లభించును. ఇట్టి మహాత్ముడు తానే ఆత్మ, ఆత్మయే తాను, అని నిశ్చయము కలిగియుండుట వలన మరణము లేనివాడగుచున్నాడు. ఇట్లు బ్రహ్మ స్వరూపమే తానగునట్టి బ్రహ్మాపాసనమును, ఓ ప్రాచీన యోగ్యుడా! చేయుము అని మహాచమస్యుడను గురువు, ప్రాచీనయోగ్యుడను శిష్యునకు బోధించెను.

సారాంశము

నిద్రించునపుడెట్లానందముగ నున్నదో మేల్కొన్నపుడును ఆనందముగ నుండవలెననినచో బ్రహ్మనిష్ఠయందుండవలెను. బ్రహ్మనిష్ఠయే తురీయము. బ్రహ్మనిష్ఠభవించుటే మోక్షము. అనగా మనోరాజ్యమును గెల్చినచో స్వరాజ్యము అనబడు మోక్షము లభించును. స్వరాజ్యమే తృప్తి. స్వరాజ్యమును బొందుటే దేవునిపూజ, నిజమైన దేవతార్చన ఇదియే. బ్రహ్మనిష్ఠు ఎంతెంత శ్రద్ధతో నాచరించుచుందుమో అంతంత తృప్తి. ఆనందము నెక్కువగుచు నుండును. బ్రహ్మనిష్ఠ లేనిచో మనస్సు దుర్విషయము లలో పడిపోయియే తీఱును. మనస్సు వెంట మనమును బోయినచో మూఢుల మగుదుము. మంచి నడతనుబట్టి ప్రజలు గౌరవింతురే గాని విద్యను ధనమునుబట్టి గౌరవింపరు. మంచి నడత లభింపవలెననిన బ్రహ్మనిష్ఠ యందెక్కువగ నుండుము. బ్రహ్మనిష్ఠయే పరమ రహస్యము, చాల శ్రేష్ఠమైనది.

ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః ॥